

Flykten som räddade en poet

Berättelse

Nelly Sachs föddes i Berlin år 1891. Hennes familj var judisk och ganska rik, och Nelly växte upp i ett skyddat hem där hon tidigt började skriva dikter. Som ung verkade hennes liv lugnt, men under 1930-talet förändrades allt. Nazisterna tog makten i Tyskland, och judar förföljdes allt hårdare. Nelly och hennes mor levde i ständig rädsla, eftersom de aldrig visste vad som skulle hända nästa dag.

Räddningen kom från Sverige. Nelly hade länge brevväxlat med den svenska författaren Selma Lagerlöf, som hon beundrade djupt. Lagerlöf väddade till det svenska kungahuset för att hjälpa Nelly och hennes mor. Tack vare den hjälpen kunde de fly till Stockholm våren 1940, bara en kort tid innan Nelly skulle ha tvingats till ett läger. Många i hennes släkt och bland hennes vänner överlevde inte kriget, vilket präglade henne för resten av livet.

I Sverige började ett nytt och fattigt liv. Nelly och hennes mor bodde i en liten lägenhet i Stockholm, och Nelly tog hand om sin mor under många år. För att tjäna pengar översatte hon dikter mellan svenska och tyska. Trots att hon nu var i säkerhet fortsatte hon att skriva på sitt modersmål, tyska. Hennes dikter handlade om sorgen efter alla som hade dött, och om det judiska folkets lidande.

År 1947 kom hennes första viktiga diktsamling, *I dödens boningar*. Många läsare kände igen sin egen smärta i hennes ord, även om dikterna var svåra och allvarliga. Sakta blev Nelly Sachs känd, först i Tyskland och sedan i hela världen.

På sin 75-årsdag, den 10 december 1966, fick hon Nobelpriset i litteratur. Hon delade priset med den israeliske författaren Shmuel Agnon. Nelly sa att Agnon stod för Israel, medan hon själv stod för det judiska folkets tragedi. Det var en stor händelse: en kvinna som en gång hade flytt för sitt liv stod nu på scenen i Stockholm och tog emot världens finaste litteraturpris.

Nelly Sachs dog i Stockholm år 1970. Hon förvandlade sin sorg till dikter, och därför minns vi henne än idag.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
judisk	som hör till judendomen, ett folk och en religion
skyddat	tryggt, där man inte utsätts för fara
förfölja	jaga och behandla någon mycket illa
förändrades	blev annorlunda
brevväxla	skriva brev till varandra fram och tillbaka
beundra	tycka mycket om och se upp till någon

ORD	FÖRKLARING
vädja	be om hjälp på ett starkt sätt
präglade	satte djupa spår i, påverkade mycket
modersmål	det språk man lär sig först som barn
lidande	när man har det mycket svårt och har ont
diktsamling	en bok med många dikter
tragedi	en mycket sorglig och svår händelse

Läsförståelsefrågor

1. Varför var Nelly Sachs och hennes mor i fara under 1930-talet?
 1. De var fattiga och hade inget hem.
 2. De var judar i ett land där nazisterna förföljde judar.
 3. De hade gjort något olagligt.
2. Hur hjälpte Selma Lagerlöf Nelly Sachs?
 1. Hon gav henne pengar till en ny lägenhet.
 2. Hon översatte Nellys dikter till svenska.
 3. Hon vädjade till kungahuset så att Nelly kunde fly till Sverige.
3. Hur försörjde sig Nelly Sachs i Stockholm?
 1. Hon arbetade som översättare av dikter.
 2. Hon undervisade i skolan.
 3. Hon sålde tavlor.
4. Vad fick Nelly Sachs på sin 75-årsdag?
 1. Ett pris för sin översättning.
 2. Nobelpriset i litteratur.
 3. Svenskt medborgarskap.
5. Vilket språk skrev Nelly Sachs sina dikter på?
 1. Svenska.
 2. Hebreiska.
 3. Tyska.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Nelly Sachs slutade skriva dikter när hon kom till Sverige.
 2. Nelly Sachs tog hand om sin mor under många år i Stockholm.
 3. Nelly Sachs gifte sig och fick barn i Sverige.
7. Förklara med egna ord varför många läsare kände igen sig i Nelly Sachs dikter.
8. Texten säger att Nelly "förvandlade sin sorg till dikter". Vad menas med det?
9. Varför var det extra speciellt att just Nelly Sachs fick Nobelpriset i Stockholm? (Tänk på hennes tidigare liv.)
10. Vad tror du menas med att förlusten av släkt och vänner "präglade henne för resten av livet"?

Facit

1. b
2. c
3. a
4. b
5. c
6. 1. nej b) ja c) det står inte i texten
7. Exempel på svar: Hennes dikter handlade om sorg och lidande, och många hade själva förlorat människor de älskade under kriget. Därför kände de igen sin egen smärta i orden.
8. Exempel på svar: Hon tog sin sorg efter alla som dött och gjorde något av den – hon skrev dikter om den i stället för att bara bära den inom sig.
9. Exempel på svar: Hon hade en gång flytt till Sverige för att rädda sitt liv. Att hon många år senare stod på en scen i samma land och tog emot världens finaste litteraturpris var därför något mycket ovanligt och starkt.
10. Exempel på svar: Det betyder att sorgen aldrig riktigt försvann. Förlusten påverkade hur hon tänkte och kände hela livet, och den syntes i det hon skrev.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Tema: flykt, exil och konstens kraft att bearbeta sorg. Texten passar att koppla till elevernas egna erfarenheter av att lämna ett land och börja om. Fråga 8–10 tränar inferens och kan med fördel diskuteras i par innan helklass.

Diskussionsfrågor

- Nelly Sachs fortsatte att skriva på tyska även i Sverige. Varför tror du att det var viktigt för henne att behålla sitt modersmål?
- Selma Lagerlöf hjälpte en människa hon aldrig hade träffat. Har du själv fått eller gett hjälp till någon du inte kände väl?
- Kan konst, musik eller skrivande hjälpa människor att hantera svåra känslor? Hur då?
- **Skriv (4–5 meningar):** Berätta om en person som har hjälpt dig i ditt liv. Vad gjorde personen, och hur kändes det?

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Nelly Sachs (engelska) – https://en.wikipedia.org/wiki/Nelly_Sachs
- NobelPrize.org: Nelly Sachs – Biographical – <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1966/sachs/biographical/>
- Encyclopædia Britannica: Nelly Sachs – <https://www.britannica.com/biography/Nelly-Sachs>
- Sharing Sweden: Nelly Sachs – Jewish author, poet, and Nobel Prize winner – <https://sharingsweden.se/materials/nelly-sachs-jewish-author-poet-and-nobel-prize-winner>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Nelly Sachs föddes 10 december 1891 i Berlin och dog 12 maj 1970 i Stockholm. Hon flydde med sin mor till Sverige 16 maj 1940 med hjälp av bland andra den svenska författaren Selma Lagerlöf. Hon skrev på tyska, försörjde sig som översättare och fick Nobelpriset i litteratur 1966 (delat med Shmuel Agnon). Kända verk: diktsamlingen 'In den Wohnungen des Todes' (1947) och pjäsen 'Eli' (1950). Bilden visar Sachs omkring 1910; den är public domain då upphovsmannen är okänd och upphovsrätten utgått. Mindre osäkerhet: exakta omständigheter kring flykten beskrivs något olika i olika källor.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.